

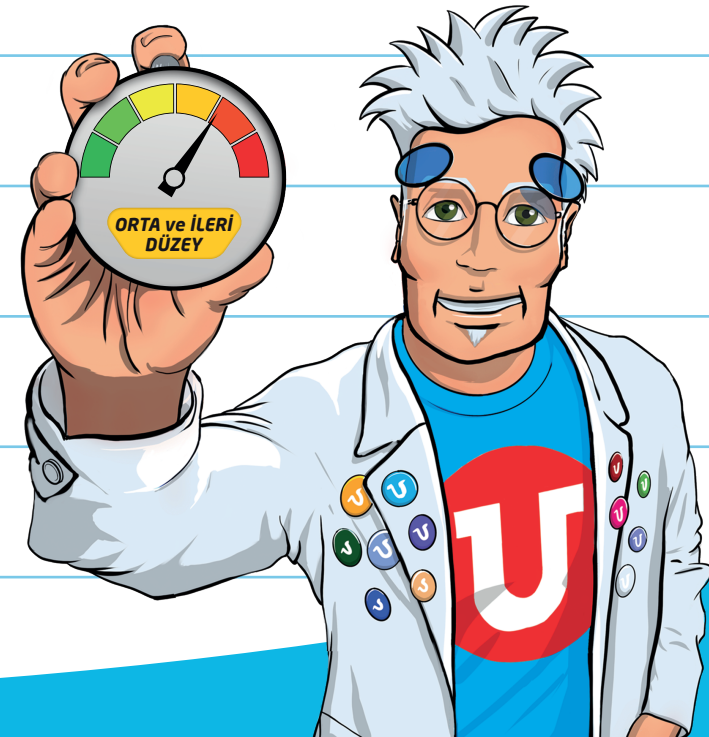

TYT Orta ve İleri Düzey Coğrafya Soru Bankası

Akarsuların Oluşturduğu Şekiller ve Karstik Şekiller

ERTAN VARLIK

AKARSULARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER VE KARSTİK ŞEKİLLER

Hava Olayları ve Dıő Kuvvetler

Akarsu

Havza

Su Bölümü Çizgisi

Karstik Şekiller

Akarsuların Oluşturduğu Şekiller

Karstik Aşınım (Ayrıőma) Şekilleri

Karstik Birikim (Çökel) Şekilleri

HAVA OLAYLARI VE DIŐ KUVVETLER

Akarsuların Oluşturduğu Yer şekilleri

A) Aşınım şekilleri

- Kırgıbayır
- Peribacası
- Vadi
- Dev Kazanı
- Menderes
- Peneplen (Yontukdüz)

B) Birikim şekilleri

- Birikinti Konisi
- Birikinti Yelpazesi
- Dağ Eteği Ovası
- Dağ İçi Ovası
- Taban Seviyesi Ovası
- Delta Ovası
- Kum Adacıkları

Karstik şekiller

A) Aşınım şekilleri

- Lapy
- Dolin
- Uvala
- Polye
- Obruk
- Düden
- Mağara

B) Birikim (çökel) şekilleri

- Traverten
- Sarkıt
- Dikit
- Sütun

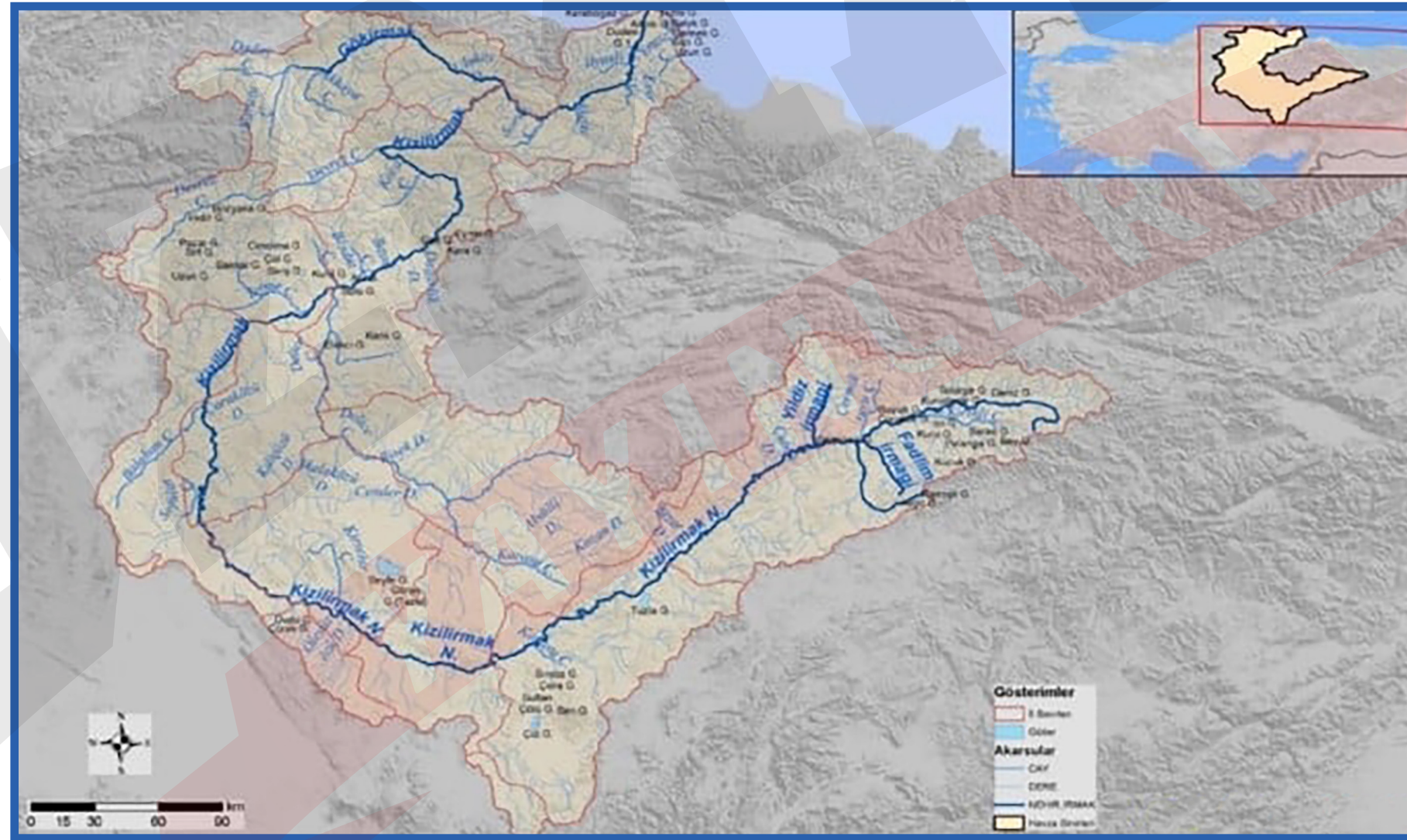
AKARSU

- Havzasından topladığı suyla beraber bir yatak boyunca çizgisel akış gösteren su kütlesine **akarsu** denir.

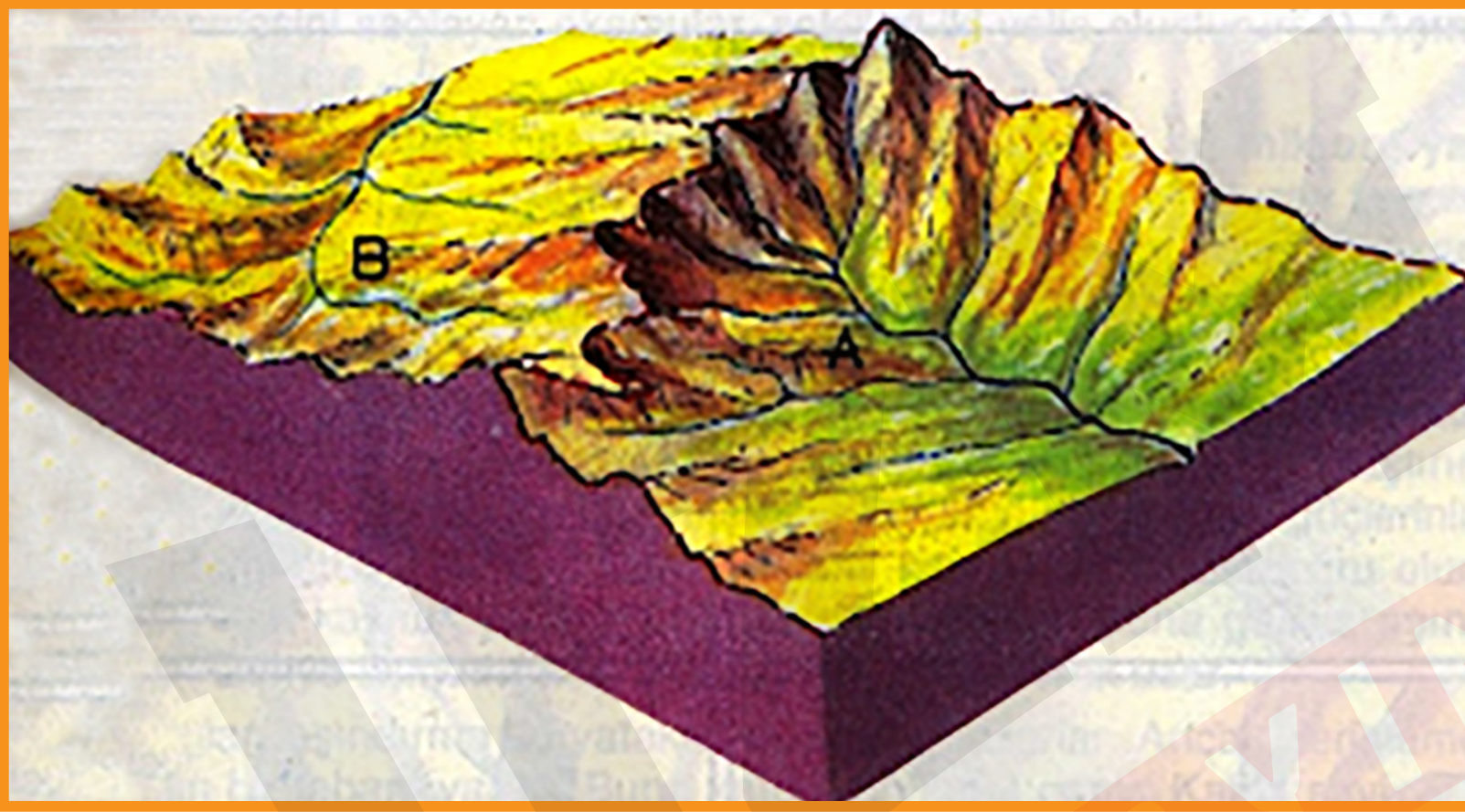
HAVZA

- Yağmur ve diğer yağış türlerinden gelen suların bir araya geldiği, dağlarla çevrili olan, suları aynı yere akan, kendi habitatını barındıran bölgelere havza ismi verilmektedir.

SU BÖLÜMÜ ÇİZGİSİ

- Havzaları birbirinden ayıran sınırdır. Havzayı çevreleyen dağların zirvelerini dağların sırtları boyunca bağlayan çizgidir.

→ AKARSUYU BESLEYEN UNSURLAR:

→ Yağmur suları

→ Kar erimeleri

→ Kaynak suları

→ AKARSUYUN SU KAYBINA NEDEN OLAN UNSURLAR:

→ Buharlaşıma

→ Sızma

→ Canlıların kullanımı

→ İnsan

→ AKARSUYUN ŞEKİLLENDİRME FAALİYETLERİ

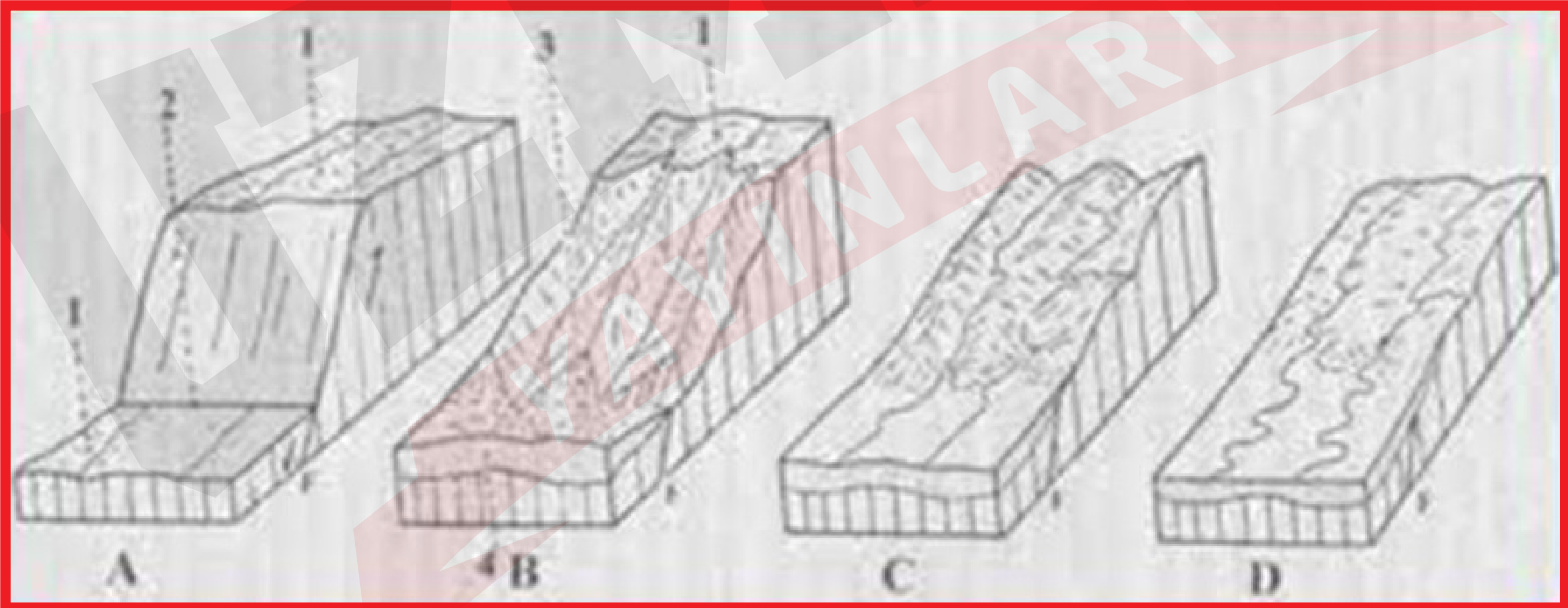
→ 1) AŞINDIRMA

→ Eğim fazla

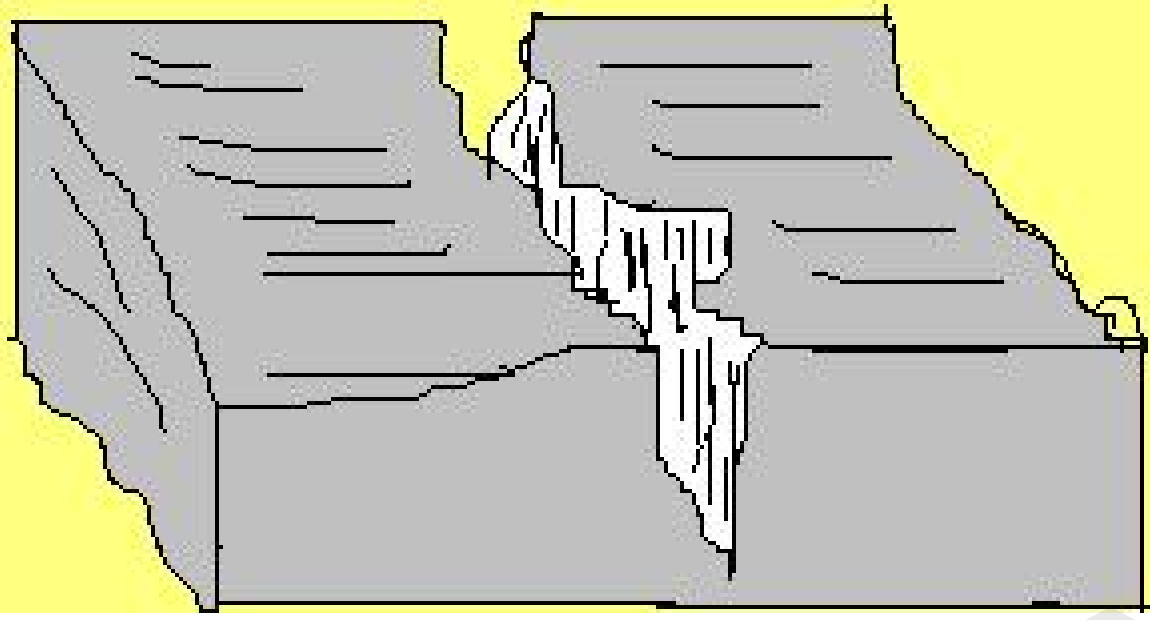
→ Akım (debi) fazla

→ Zemin gevşek

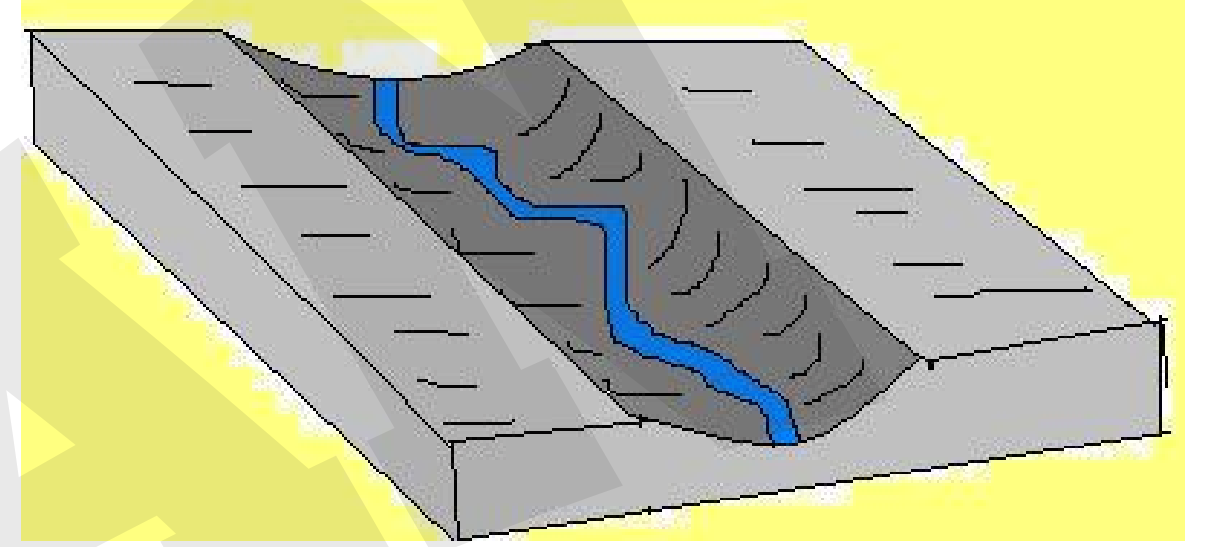
→ Bitki örtüsü seyrek

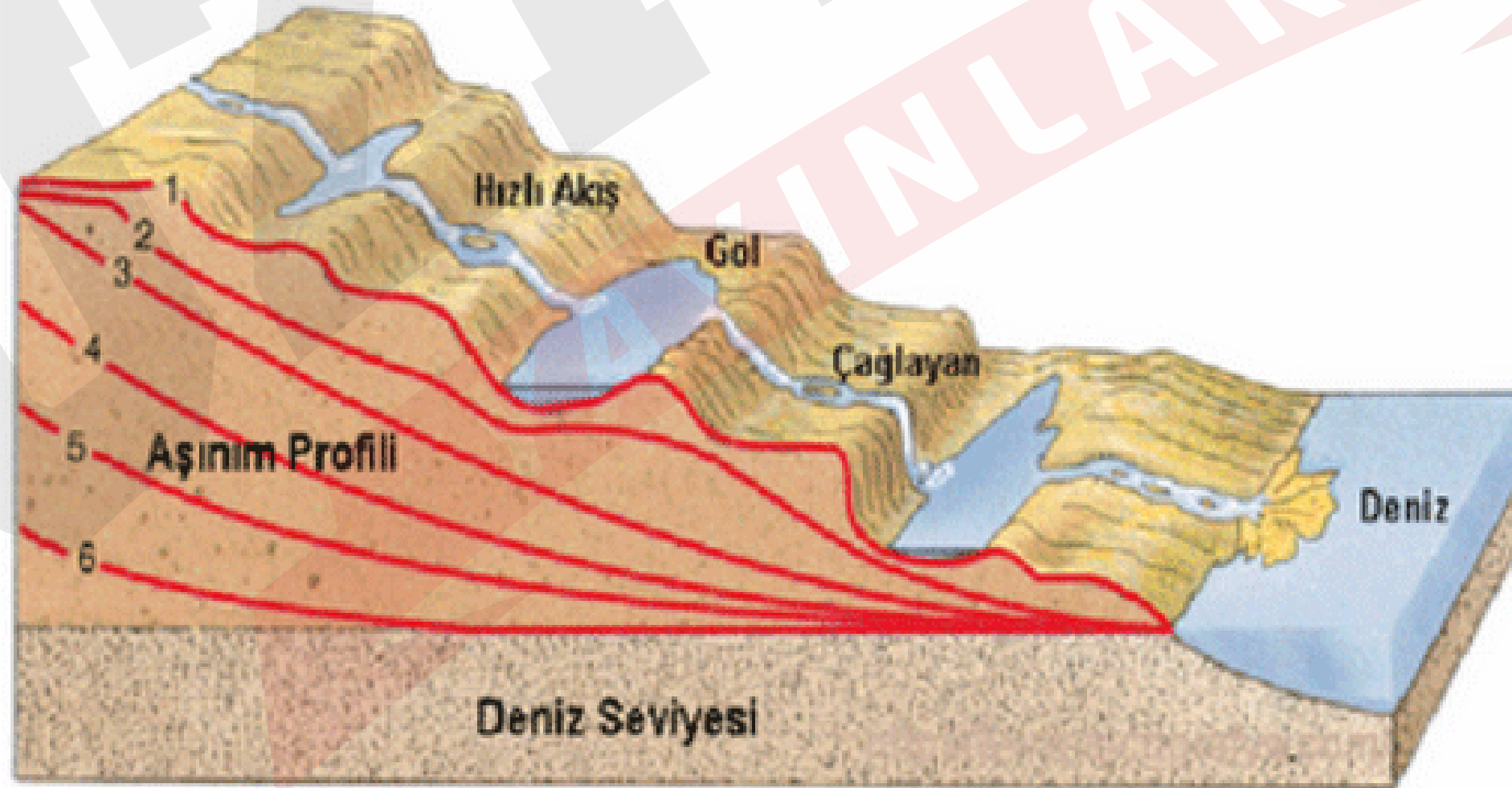
A) DERİNE AŞINDIRMA

B) YANA AŞINDIRMA

C) GERİYE AŞINDIRMA

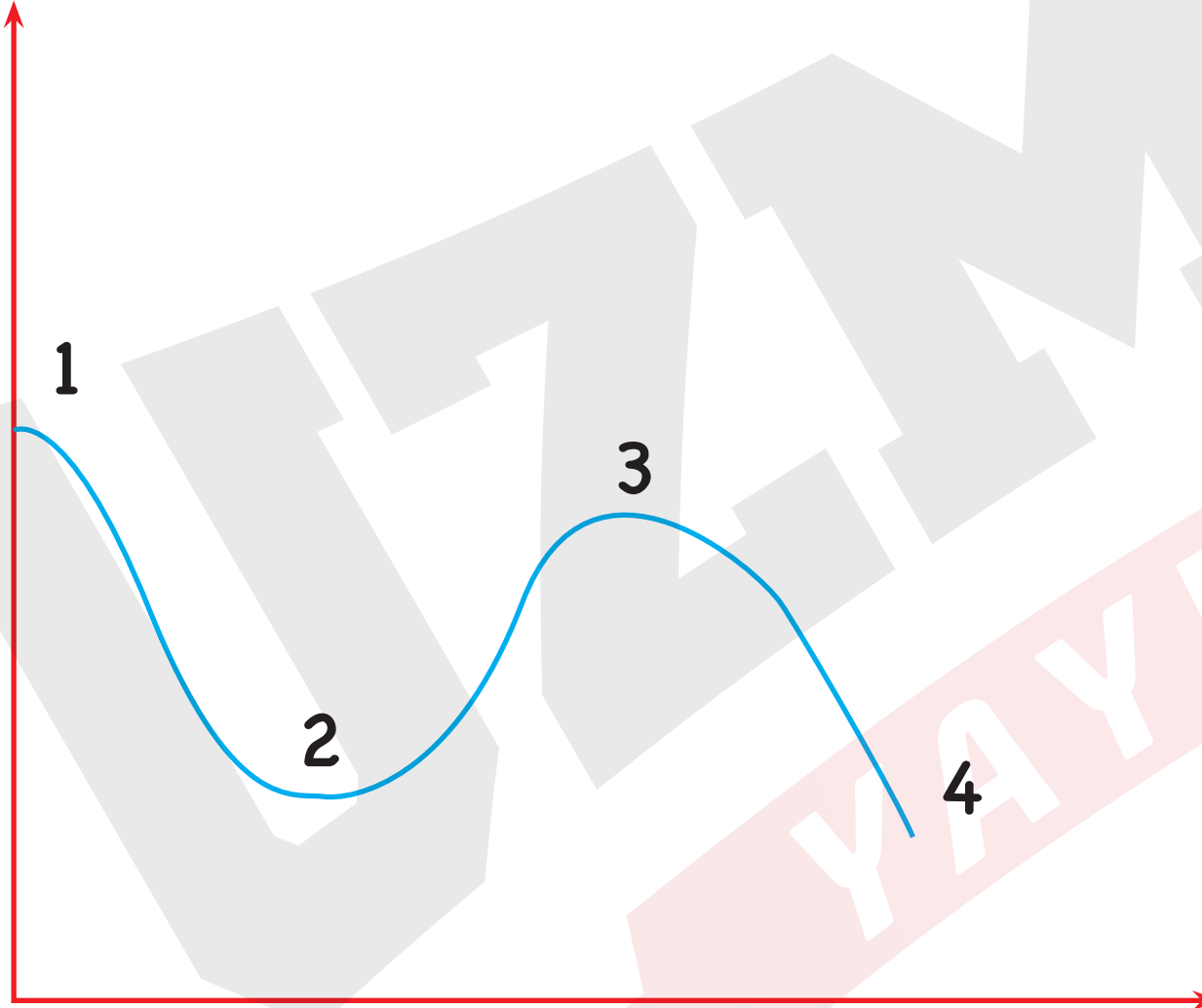

→ 2) BİRİKTİRME

→ Eğim az

→ Akım (debi) düşük

Akım

Zaman

Üst

4

3

2

1

Alt

AKARSULARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER

A) AŐİNDİRMA ŞEKİLLERİ

→ 1) KIRGIBAYIR

→ 2) PERIBACASI

→ 3) VADİ

a) Çentik Vadi

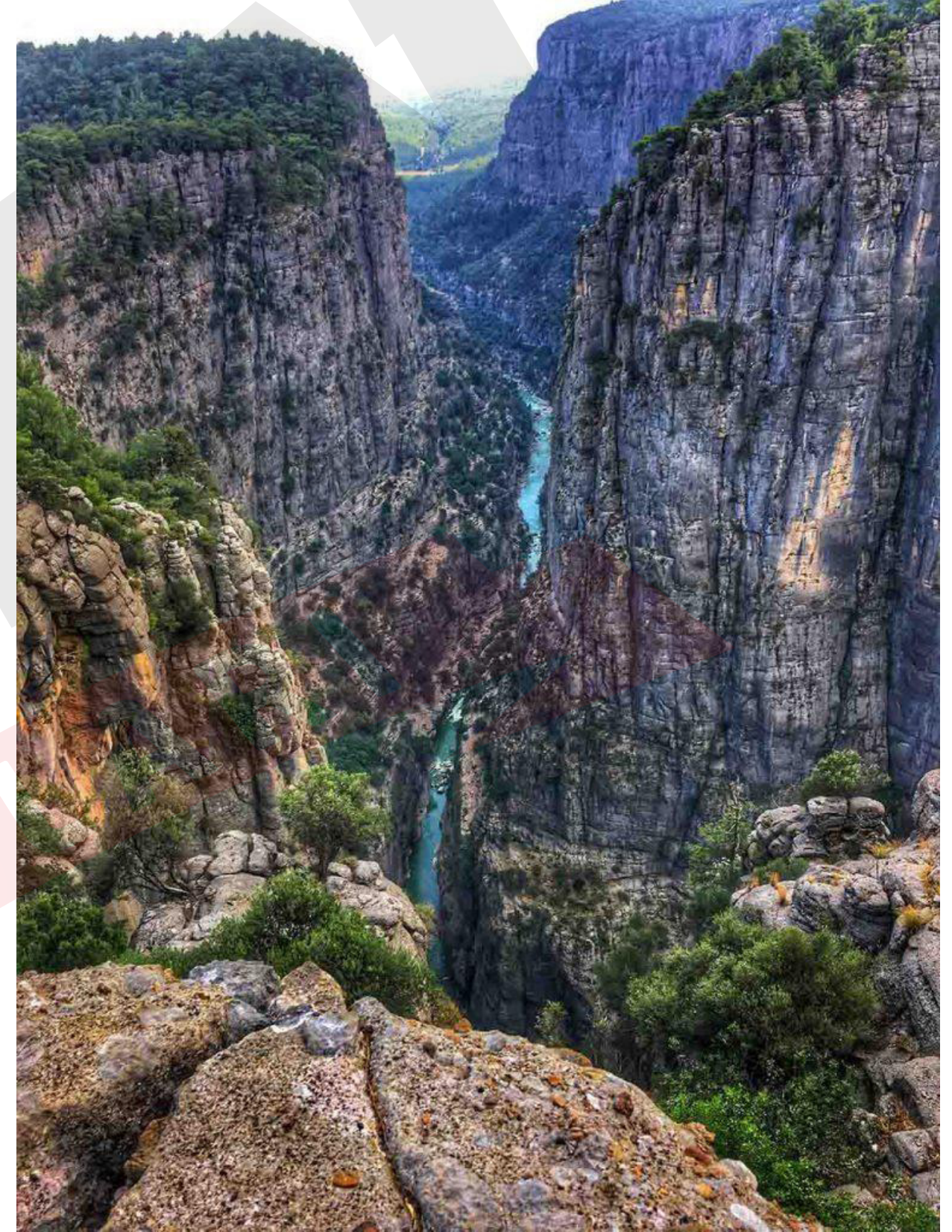
b) Boğaz Vadi

c) Tabanlı Vadi

d) Kanyon Vadi

→ 4) DEV KAZANI

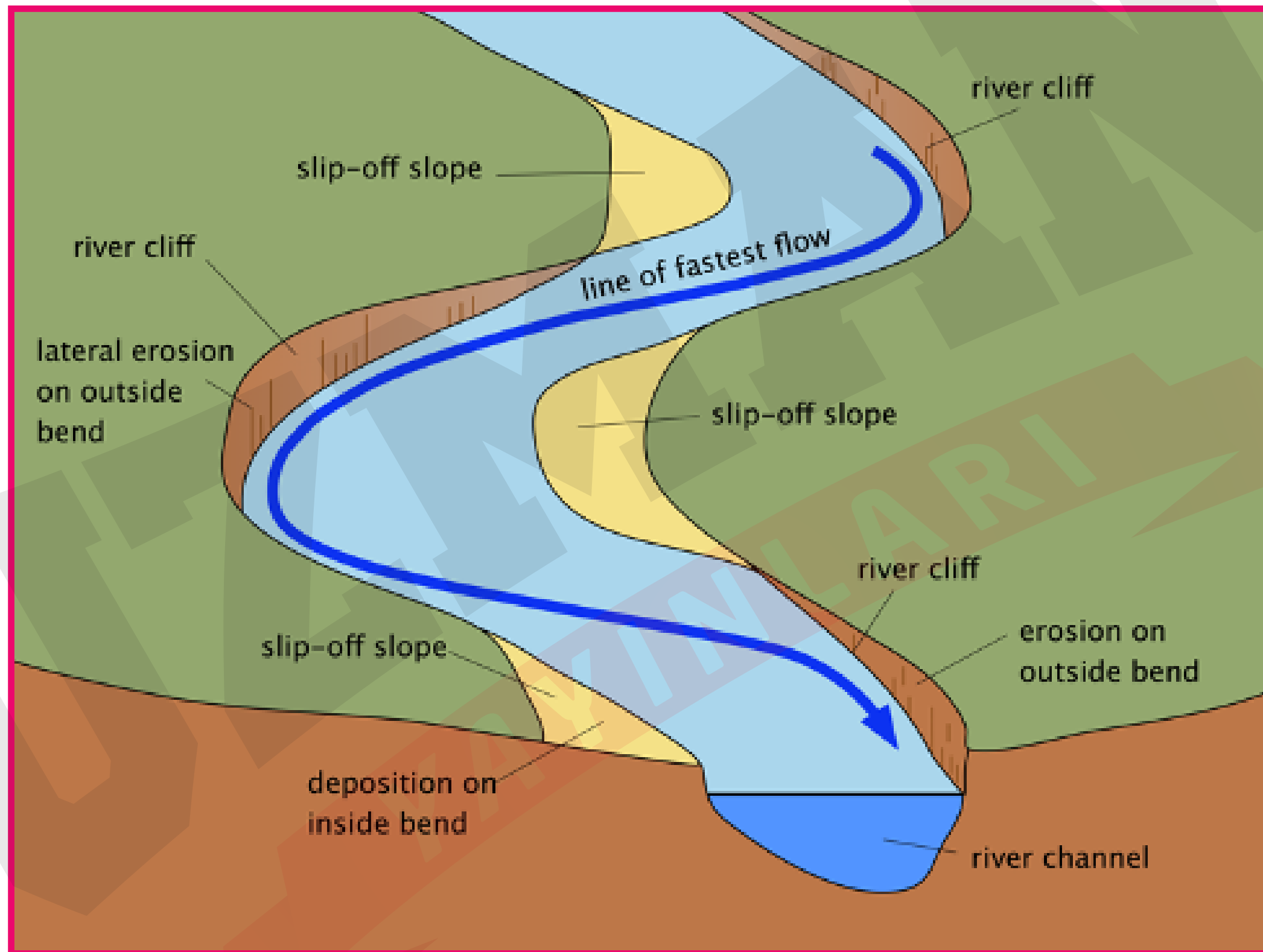

→ 5) PLATO

→ 6) PENEPLEN

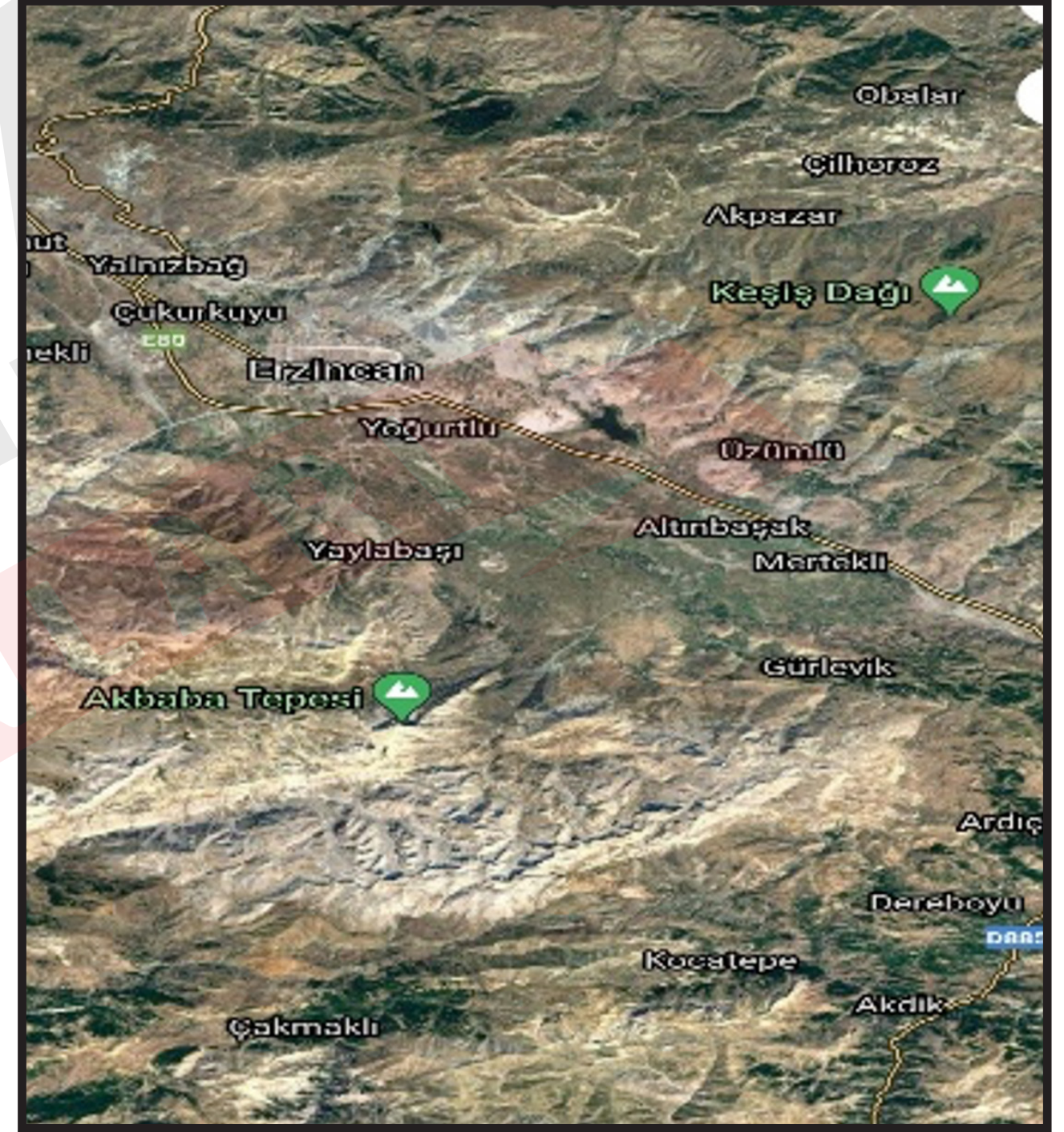
B) BİRİKTİRME ŞEKİLLERİ

→ 1) BİRİKİNTİ KONİSİ

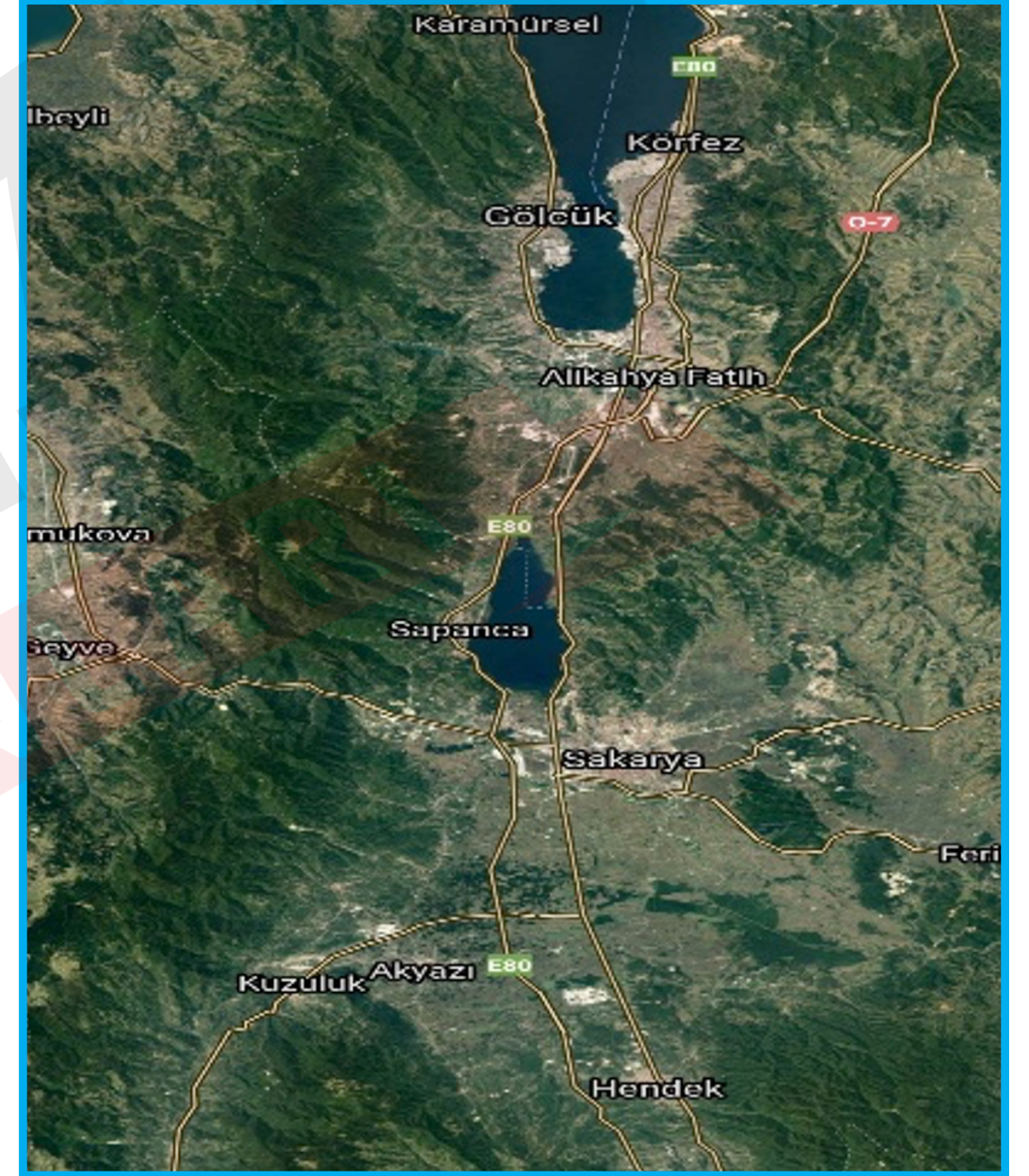

→ 2) OVA

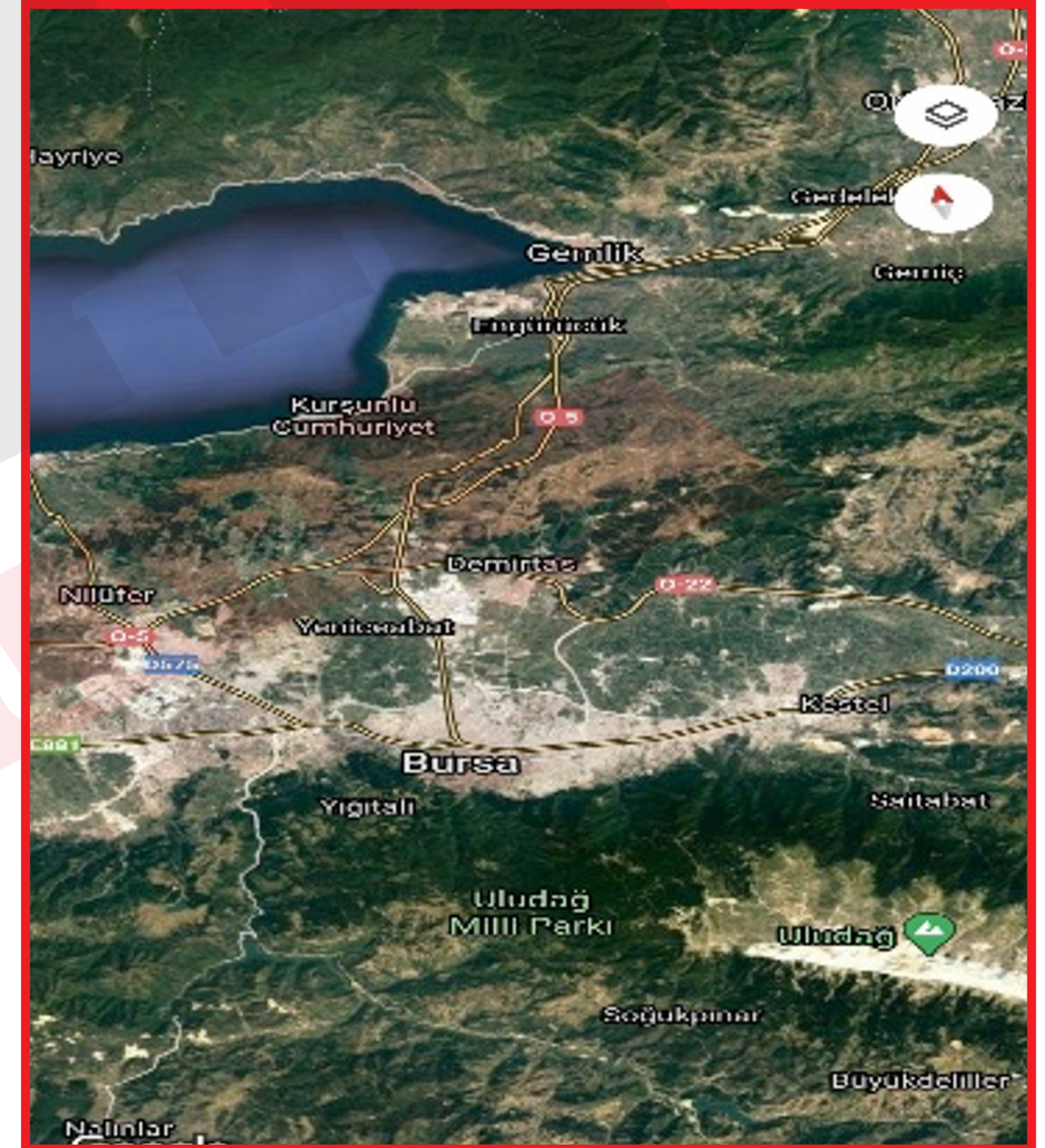
→ A) Dağ İçi Ovası (Erzincan Ovası)

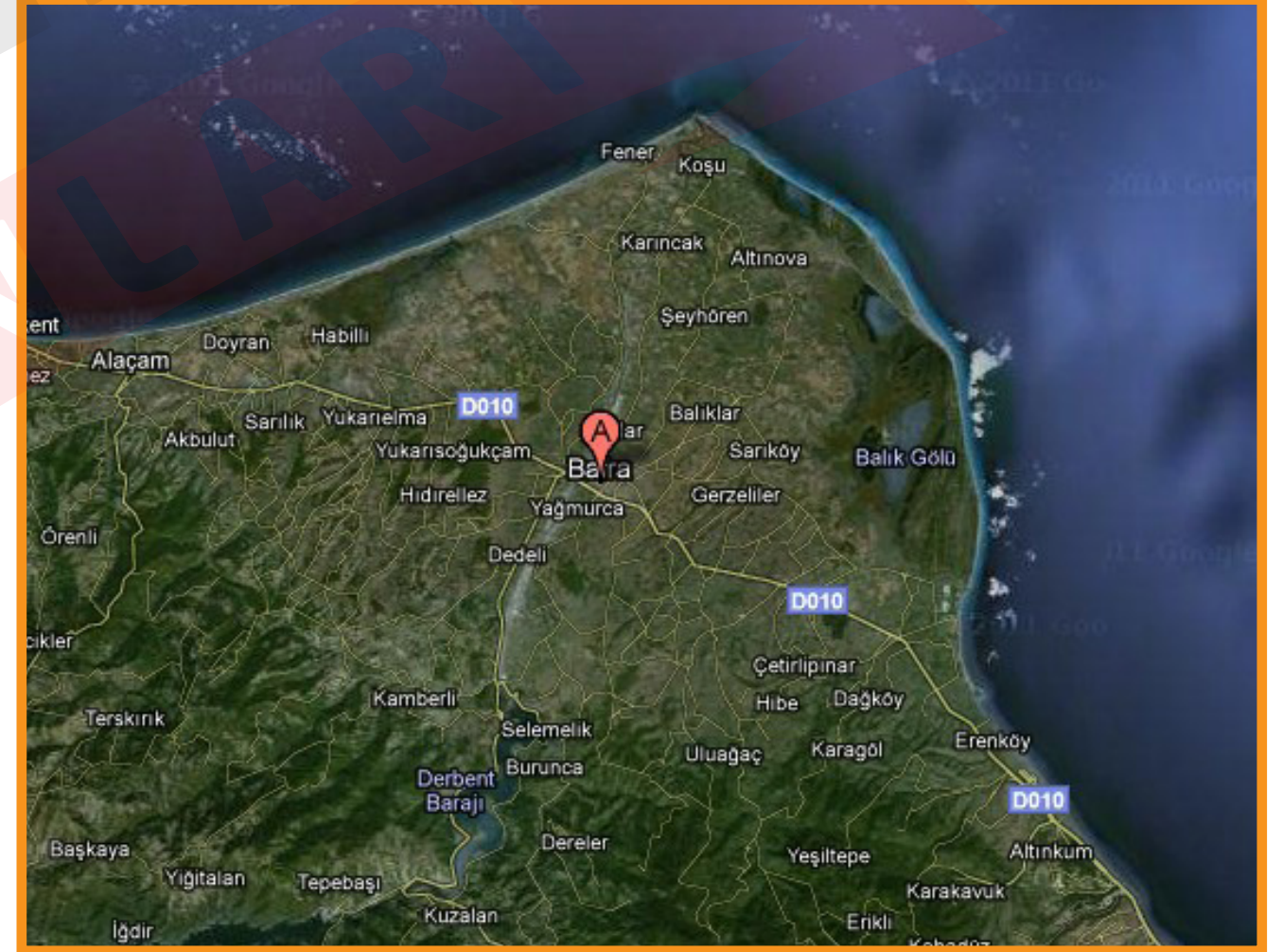
→ B) Taban Seviyesi Ovası (Adapazarı Ovası)

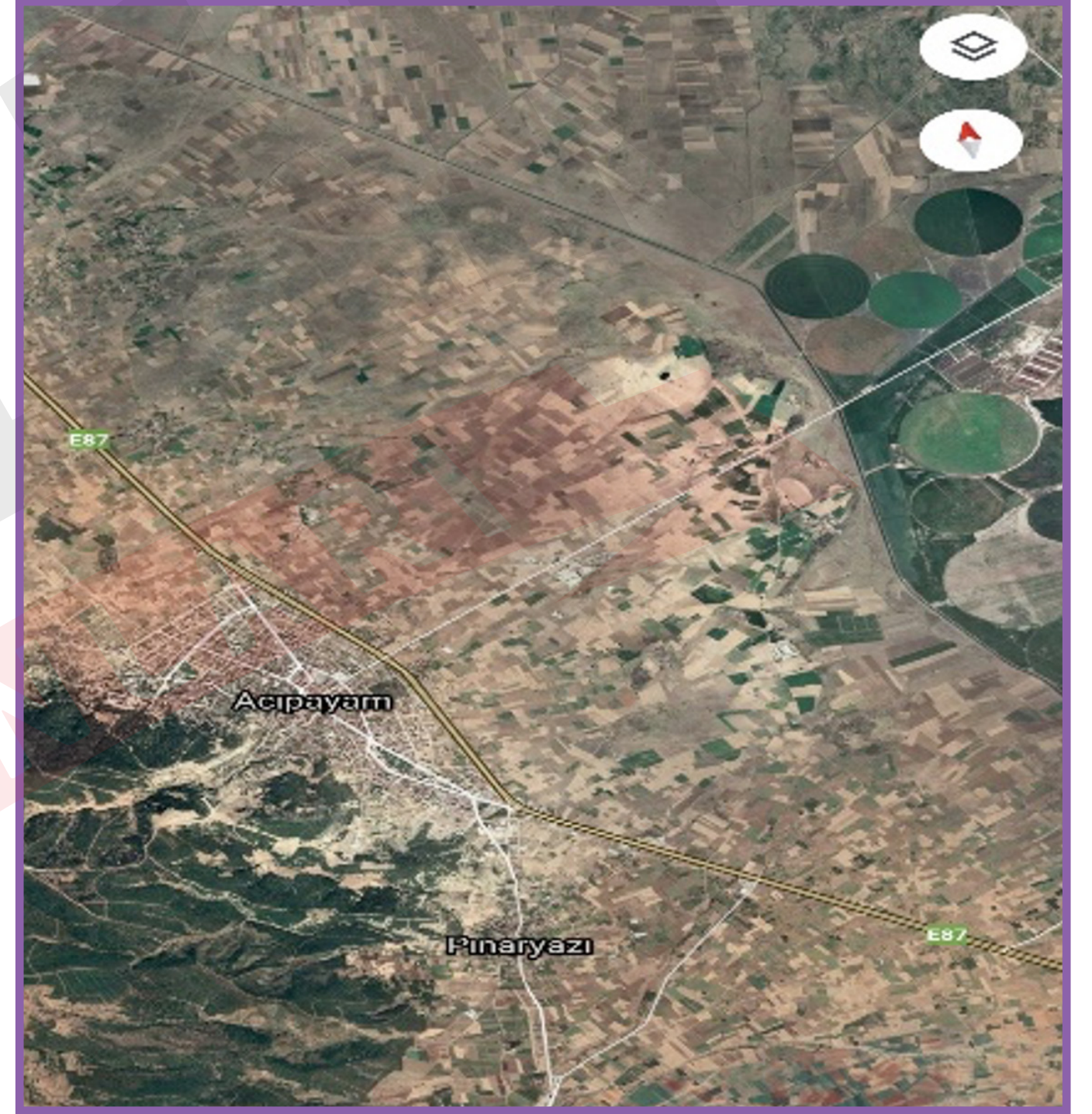
An aerial photograph of a city built on a steep, forested hillside. The city is densely packed with buildings, mostly with light-colored roofs. In the foreground, there is a large green park area with a winding path and a small pond. The hillside is covered in dense green trees and vegetation. The overall scene depicts a city integrated with its natural environment.

→ D) Delta Ovası (Bafra Ovası)

→ E) Karstik Ova (Acıpayam Ovası)

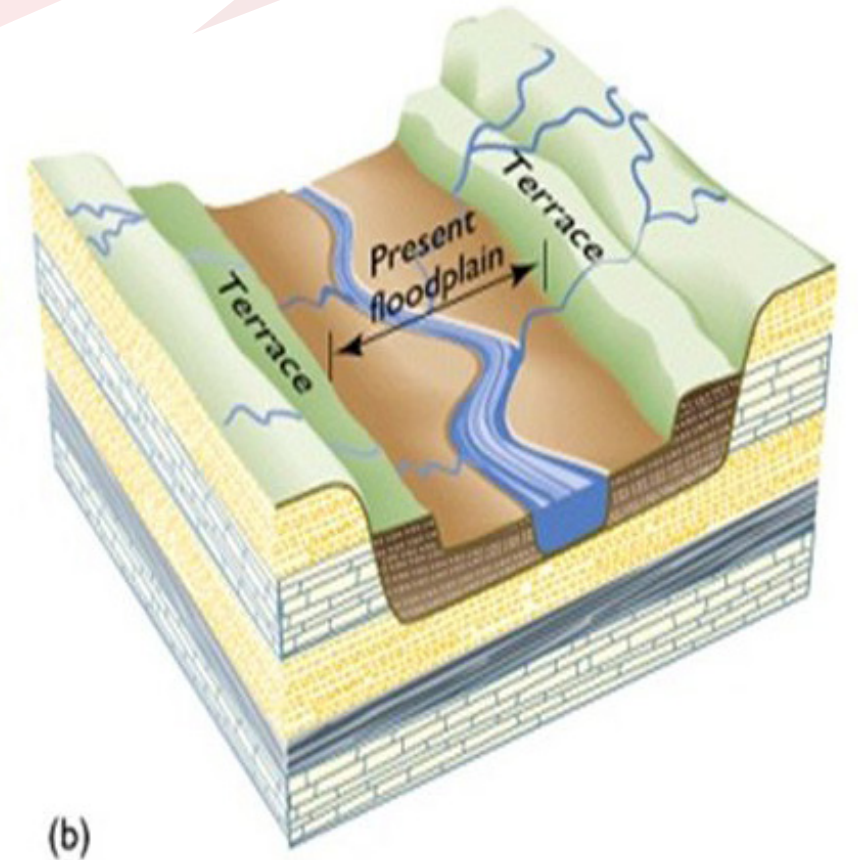
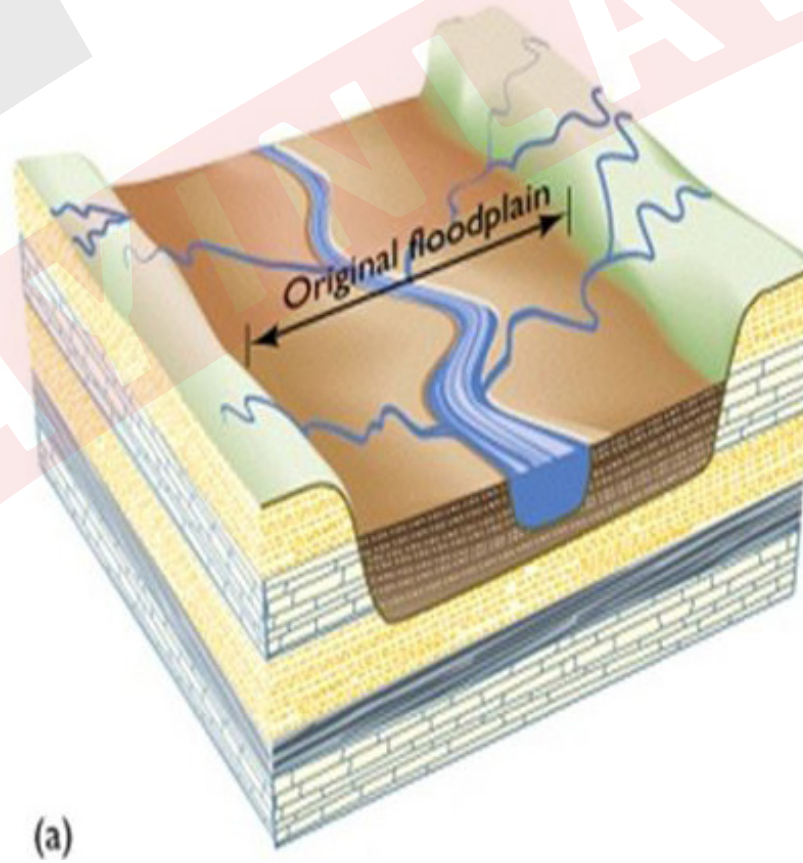
→ 3) IRMAK ADASI

→ 4) TARAÇA (SEKİ)

Sekilerin Gelişimi

KARSTİK ŞEKİLLER

- Kalker, jips, kaya tuzu ve tebeşir gibi suda kolay çözünen kayaların yaygın olduğu yerlere karstik yöre denir. Bu kayaların çözünmesiyle oluşan şekiller ise karstik şekiller olarak adlandırılır.

KARSTİK AŞINIM (CAYRIŞMA) ŞEKİLLERİ

→ 1) LAPYA

→ 2) DOLİN VE UVALA

→ 3) POLYE

→ 4) OBRUK

→ 5) MAĞARA

→ 6) DÜDEN (SU BATAN)

SU BATAN

SU ÇIKAN

KAHRAMANMARAŞ ENGİZEK
DAĞLARI (NURHAK)

KARSTİK BİRİKİM (ÇÖKEL) ŞEKİLLERİ

→ TRAVERTEN, SARKIT, DİKİT, SÜTÜN

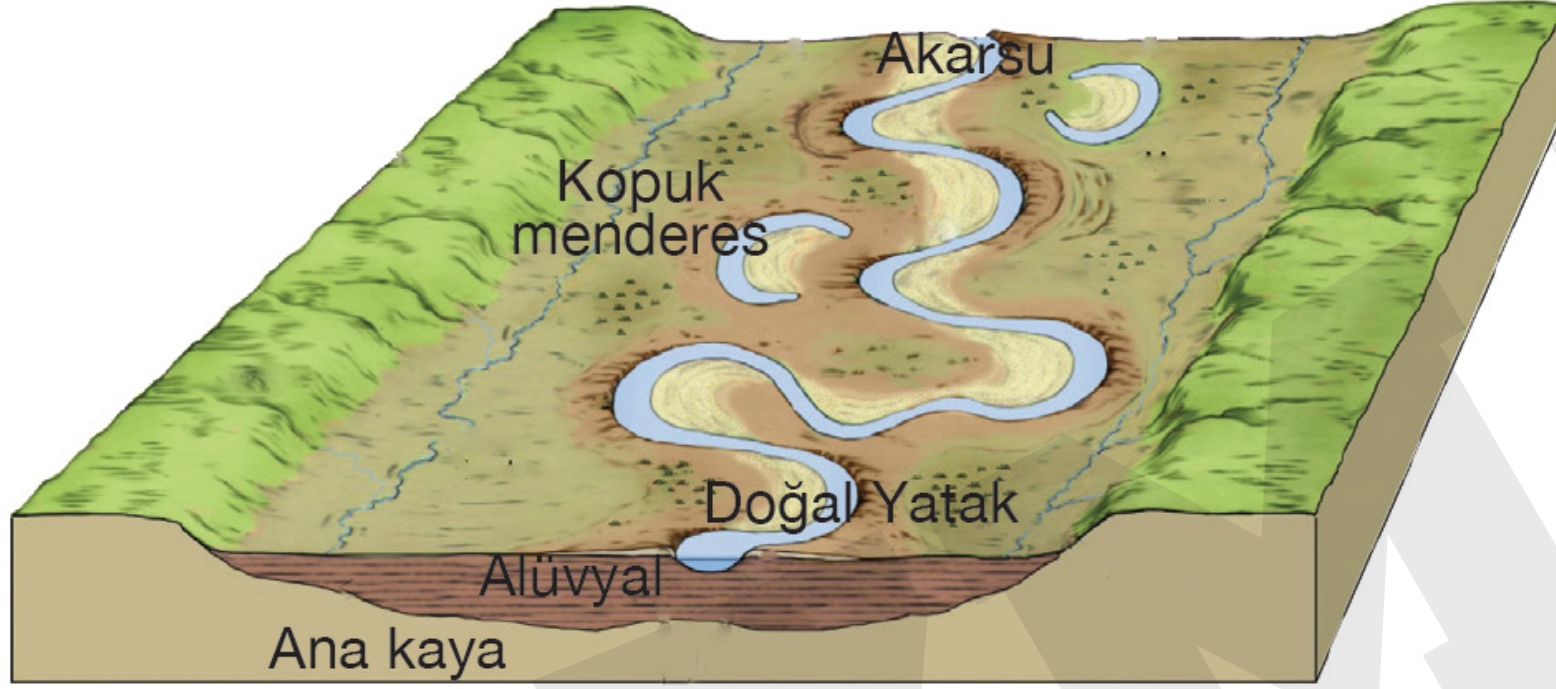
Örnek:

Akarsular; yükselti, eğim ve engebenin fazla olduğu yerlerde ve doğru, eğimin az ve yüzey şekillerinin sade olduğu yerlerdedoğru aşındırma yapar.

Yukarıdaki cümlede bırakılan boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangileri yazılmalıdır?

- A) geriye - yana - derine
- B) derine - yana - geriye
- C) derine - geriye - yana
- D) yana - geriye - derine
- E) yana - derine - geriye

Örnek:

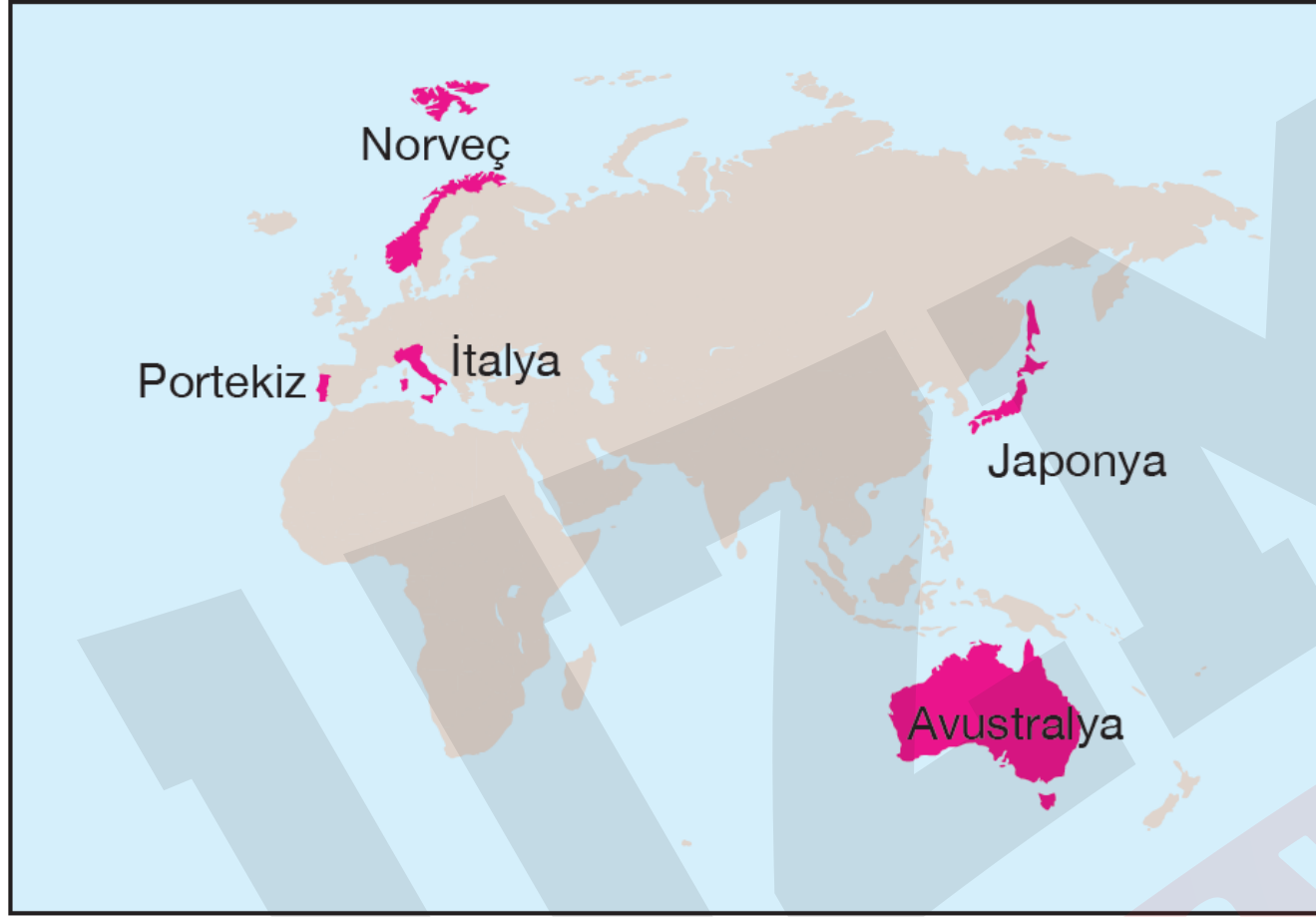

Akarsuların yukarıdaki gibi menderesler oluşturduğu bir yöre için aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenebilir?

- A) Yükselti fazladır.
- B) Akarsuların akış hızı fazladır.
- C) Yağış rejimi düzenlidir.
- D) Bitki örtüsü gürdür.
- E) Arazi eğimi azdır.

Örnek:

Delta ovası akarsuların taşıdığı malzemeleri denize döküldükleri yerde biriktirmesiyle oluşur. Delta oluşumunun en önemli koşulu kıyıda güçlü akıntı ve gel-git olmamasıdır.

Buna göre, yukarıdaki haritada gösterilen ülkelerin hangisinde akarsu ağızlarında delta oluşması beklenir?

- A) Portekiz B) Japonya C) Norveç
D) Avustralya E) İtalya

Örnek:

I

II

III

IV

Kimyasal çözünmenin etkili olduğu bir yörede, yukarıdaki yer şekillerinden hangilerinin görülmesi beklenmez?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve III

D) II ve IV

E) III ve IV